

**АНТРОПОЛОГІЧНІ ПРАКТИКИ І НЕ ТІЛЬКИ,
або «Я ДОСЛІДЖУЮ РАДІСТЬ...»**

(В'ячеслав Страннік – Оксана Танюк: спроба інтерв'ю)

В'ячеслав Страннік,

художник, театральний художник,

учасник понад 100 виставок,

член Національної спілки художників України,

роботи автора є в колекціях штаб-квартири ЮНЕСКО в Парижі, «Apple» в США, у представництві «Microsoft» в Італії, у галереї «LAIN-ART» у Німеччині й у багатьох приватних колекціях у США, Франції, Італії, Німеччини, Чехії, Словаччини, Індії, України, Росії.

slavastrannik88@gmail.com

Оксана Танюк: *Я хочу розпочати зразу з трохи провокаційного запитання...*

В'ячеслав Страннік: *Ну, провокація – це одна з базових стратегій мистецтва... Слухаю тебе.*

О.Т.: *Ось ми говоримо, знаємо, що сучасне мистецтво, передусім, є артикуляцією найрізноманітніших «незручних тем», соціальних табу; його головна ціль – створення інтересу до того, що хвилює суспільство тут-і-зараз. Воно працює з тривогами, вадами, болем світу, тобто – з травмованим світом. Це і є відповіддю сучасного мистецтва на сучасні виклики. Звісно, ми тут говоримо більше про той сегмент сучасного, що носить назву актуального.*

В.С.: *Тут взагалі виникає питання, що таке сучасна свідомість і сучасне мислення?*

О.Т.: *Так, звісно... ось мені й цікаво: ти позиціонуєш себе як художник, що працює в парадигмі сучасного мистецтва, але, справді, ти вважаєш, що для сучасної (пересічної) людини є пріоритетним: не скандальні або проблемні соціальні теми-табу, а саме ці тендітні аристократичні енергії буття? Не ЛГБТ, сексизм, ставлення до влади, соціальні маніпуляції, політика тощо... Справді? Ти так бачиш? Може, це тема далекого майбутнього?*

В.С.: *Мені здається, це тема якраз сучасного, і я, до речі, не поділяю на минуле, сучасне, майбутнє... Просто для мене сучасна людина, це якраз та,*

яка мислить, творить енергію самої думки, несе відповідальність за якість цієї енергії (думки), це людина, для якої культура є апіорі самоорганізуючою системою духу... Для якої мистецтво, як якоесь у своїх лекціях заявив Мамардашвілі, – є несвідомою сповіддю людства.

О.Т.: *Часто критики й мистецтвознавці називають твої картини ритуалами, картинами-моліннями. А одну твою роботу «Діва, вбрана в сонце» було названо новітньою іконою і, як казали свідки-атовці, вона, справді, рятувала життя... так мені розповідали...*

В.С.: Це так назвав її настоятель Володимирського собору протоіерей Борис Табачек, який освячував картину. Каже: «Це ж Україна, одягнута в сонце. Це неоікона. Посвячую її на це». Це, справді, у мене була своєрідна практика – медитація на перемогу. Занурення в енергії світла. «Діву, вбрану в сонце» почав писати після Майдану. У розпал воєнних дій на Сході. Вирішив для себе: коли закінчу роботу – закінчиться війна...

О.Т.: *Війна триває... може, ти не закінчив роботу – не закінчив це її «одягання в сонце»?*

В.С.: Можливо, її має закінчити сама реальність...

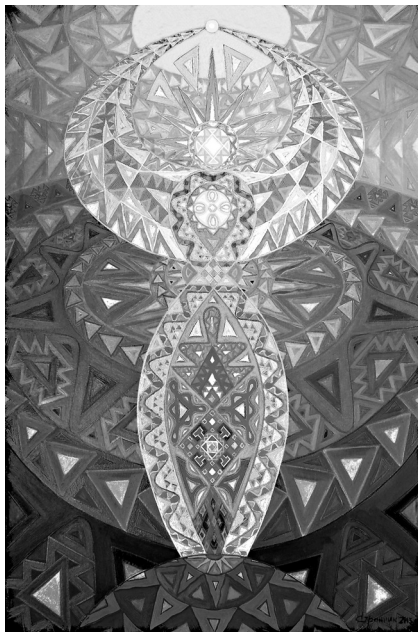
О.Т.: *Маєш на увазі – реальність як суб'єкт? Скажи, саме цей принцип закладений в основу твого стилю або методу – Рекітон? До речі, як перекладається? Той, що працює з Реальністю?*

В.С.: «Той, що взаємодіє з простором».

О.Т.: *Ну, Ре, або Ра – це, очевидно, енергія світла...*

В.С.: Кі (ци) – внутрішня енергія, тон – ритм простору, його дихання.

О.Т.: *Як так вийшло, що ти став розвивати саме ці давні принципи, що залишилися нам від філософської спадщини часів санскриту? І що це за історія, коли ти ледь не став жителем Ауровіля? («експериментальне» місто-община в Індії, засноване в 1968 році. Під егідою ЮНЕСКО – О.Т.) Скільки тобі було?*

В.С.: Мені було 25, і я був занурений у власний живопис і у вчення Шрі Ауробіндо...

О.Т.: *Інтегральна Йога?... розумію.*

В.С.: Отож... Це дуже резонувало з моїм тодішнім станом. Самодисципліна як принцип найвищої свободи... Книга «Інтегральна Йога» мені попала в самвидаві, це ж були ще 80-ті, про йогу взагалі не дуже говорилося... А я ще раніше, не знаючи всього цього, займався такими практиками, можна сказати – йогою через живопис. Візуалізація езотеричних... здогадок, може, споминів... тощо... А тут Ауробіндо – динамічна медитація, взаємодія з реальністю, дзен, синтез... Відчув, що це моє. Я списався з представниками общини Ауровіля. На мене чекали. Зібрався їхати...

О.Т.: *але не поїхав...*

В.С.: Може, відчув, що це по суті монашество, і я хотів цього, але... мій анархізм узяв гору. Ну й жінок я дуже любив. Отже, між ченцем і художником обрав останнього. Здавалося, що художником бути легше. Ну так мені тоді здавалося. Ще тоді не перетаскав на собі тонни картин... (сміється).

О.Т.: *Назва Рекітон це відгомін закоханості в Схід?*

В.С.: От знов, тут усе пов'язано... У цьому житті все перетинається. Одного разу, зовсім неочікувано, мене запрошують із виставкою до Владивостоку. І я там зустрічаю дуже цікавих людей, які живуть комунією (теж своєрідний міні-«Ауровіль»), напів-хіппі, напів-реріхівці, щось таке, дуже цікаві, креативні, світлі... філософи, поети, музиканти. Вчені – хтось писав дисертацію на теми Сходу... Я в них жив кілька тижнів. Показую свої роботи, здається, я привіз «цифри» й цикл «Врата світла», – а вони всі в один голос – Рекітон!!! Ні, Теотак! Усе ж таки Рекітон! Ну, божевільні, подумав так. Нічого не зрозумів, тоді... а потім уже, коли став вивчати стародавні методики візуального письма – зрозумів, про що вони, що мали на увазі.

О.Т.: *І що це таке?*

В.С.: Усе. Ну як казав Ауробіндо, все життя – це інтегральна йога, так і Рекітон – це метод, вчення, стиль, шлях, світогляд, філософія, модель свідомості. У його основі закладені різноманітні символічні інформаційні системи: колірна, числова, знакова й орнаментальна символіка, що базується на архетипах.

О.Т.: *Тепер зрозуміло, звідки ця вірність темі Гармонії, Краси. Спогад про Цілісність. Майже утопічна оаза. Тут сучасне в парадигмі класичній, яка тримає саме таку ієрархію цінностей. Погоджуєшся?*

В.С.: З парадигмами важко не погодитись... (сміється).

О.Т.: *«Розкадровкою нескінченності» назвав твої роботи мистецтвознавець Сергій Папета. «Фрагмент за фрагментом розгортається сувій простору».*

В.С.: До речі, я-то хотів бути реалістом. У свій час я багато їздив по музеях і копіював майстрів – Ель Греко, Тінторетто, Тиціана. Теж така медитація на класичні теми... Вчився в них... Ну, копій 20 великих картин було зроблено. І далі б робив, але якось раптом себе запитав – «для чого ти це робиш, друже?». І внутрішньою відповіддю було те, що я себе відпустив, почав слухати простір... А далі було автоматичне письмо, тобто малювання. Відпускаючи себе, я ставав спостерігачем за самим процесом, за тим, куди це мене веде. Але рука була вільна... і тоді вільна рука привела мене до архетипів, тоді і відкрився орнамент як первинне письмо... як кодування, шифр якихось сакральних змістів.

«Присутність у композиціях персонажів, далеких від християнських сюжетів, – наприклад, таких, що нагадують стеллоподібних кам'яних баб, ще один своєрідний інтуїтивний оберт у творчості В.Странніка до глибин «архетипової» пам'яті. Як відомо, біля кам'яних стеллоподібних зображень, що ставили на перехрестях доріг, здійснювали ритуали «закликання божеств» у монгольському, середньоазійському, українському Степу. Один із новітніх символів – людина-кочовик несе в собі зміст вічного подорожнього, що мандрує людськими й потойбічними світами. На рівні ментальної пам'яті цей історичний пласт торкається міжконфесіональних «духовних традицій».

Рада Михайлова, доктор мистецтвознавства, професор.

В.С.: ...Я завжди захоплювався давніми культурами, катакомбною культурою... У нас на території Кривого Рогу було багато таких поселень. Мені одного разу потрапив до рук культовий молоточок із чорного граніту. Це 25 століття до н.е. Це був справжній витвір мистецтва й майже новітніх технологій... Це репліка в бік... я можу багато говорити про це...

О.Т.: *Не сумніваюсь... але повернемось у сучасність. Коли робили твою виставку «Українська мандала» в галереї «Триптих», тебе назвали етноезотериком. До речі, а як ти сам себе називаєш? Як ти сам про себе думаєш?*

В.С.: Ну, етніка мені близька, вона проявляє всю оту магію української культури та й культури взагалі... Нібито в тобі починають дихати, вини-

кати давні образи... ні, не так, швидше – ти сам раптом виникаєш у якійсь Ідеї, у якомусь Образі, знаходиш себе в спогаді–знанні... Сам відчуваєш себе архетипом... Але також мені близький і експеримент, напрями авангарду... До речі, і примітив, і авангард засновані на одних і тих же архетипах. Той же авангард Малевича – прояв живої архаїки, якщо мати на увазі ці вихідні формотворчі процеси, ті архетипи, які поновлюються в кожному акті творення нової форми.

О.Т.: *А що для тебе взагалі – мистецтво? От, наприклад, Михайл Ямпольський вважає, що взагалі немає мистецтва (після Ренесансу), а є просто різні антропологічні практики осягнення світу...*

В.С.: Для мене мистецтво – це й антропологічні практики, але не тільки, це не тільки шлях... щось більше, закодованіше. Для мене це – ну така постійна нота, мелодія... енергія, яка все покриває...

О.Т.: *З якого імпульсу – запах, звук, сон – ти починаєш працювати?*

В.С.: Спочатку – лінощі... (або спокій), потім приходять спогад, як це класно, коли ти вже в ейфорії творчості... й далі ти просто хочеш відчути насолоду – виникає самоналаштування руки, пензлю... стану. І я вже знаю, куди хочу йти... ніколи себе не насилую.

О.Т.: *Тобто в тебе із собою демократичні стосунки?*

В.С.: О так, правда, чого не скажеш про Музу...

О.Т.: *Ну про ваші стосунки з Музою просто не ризикую запитувати. Це дуже інтимна територія... А скажи мені, ти можеш назвати якусь картину, або цикл, що сьогодні більш за все співзвучні твоєму станові?*

В.С.: Може, це цикл останній – «Охоронці світла» – назви умовні.

О.Т.: *Це одна з яких пройшла за конкурсом (2019) у Британію на Літню Виставку Королівської Академії Мистецтв?*

В.С.: Так, одна з цього циклу поїхала до Лондону...

О.Т.: *Це мені здається, що ти ледве не єдиний український художник, картини якого виставлялися на цій топовій виставці?*

В.С.: Здається, що так...

О.Т.: *А мені здається, що це б мало стати подією для України. Одна з найпрестижніших виставок, яка проходить уже 251 раз, де виставляються, так би мовити, зірки сучасного мистецтва, Бенксі, Вендерс тощо. І ніхто не написав, не сказав про це, не звернув уваги. А ось зате росіяни швидко відреагували на успіх «своїх», та ще на додаток і тебе записали до себе. Читаю рецензію, і ти там фігуруєш, як «русский художник»... це як?*

В.С.: І це, не зважаючи на те, що країна була вказана... Ні, я не знав про це, неприємно... Оце ж воно і є... Сумно, але, на жаль, України немає на міжнародній мапі артринку, а, значить, і для всього світу немає і її народу з його культурою. Коли ми самі почнемо поважати своїх митців, – почнуть поважати й нас.

О.Т.: *Безумовно. До речі, у тебе багато картин за кордоном, взагалі, тобі сумно розлучатись із картинами, коли ти продаєш їх чи просто відправляєш в іншу країну? Що ти відчуваєш?*

В.С.: Сум... бо з кожною в тебе зв'язок, своя якась історія. Іноді картина тебе дороблює, договорює за тебе, а іноді промовляє замість тебе. Багато робіт пропало, просто не повернулись із виставок. Продаю тільки в хороші руки. Принаймні, намагаюсь.

О.Т.: *Сучасний художній світ змінився дуже радикально. Сьогодні вважається, що простір експерименту перемістився в інші медіа. Упродовж минулого століття декілька разів оголошувалась «смерть» живопису. Що ти про це думаєш?*

В.С.: От саме «оголошувалося декілька разів»... тобто – дуже живучий виявився...

О.Т.: *Тобто, як сказав Марк Твен, що «чутки щодо моєї смерті децю перебільшені»?*

В.С.: Взагалі це улюблена людська звичка – «вбивати» – то Автора, то Отця, то зразу Бога...

О.Т.: *От-от, «побачиш Будду – вбий його», «вбити» Вчителя... Помітив, я не запитую, скількох вчителів ти вбив? До речі, хто є твоїм вчителем? Серйозно, от, наприклад, Григорій Синиця – він був твоїм вчителем? (заслужений художник України, лауреат Шевченківської премії. Переслідувався радянською владою як формаліст, націоналіст і абстракціоніст. Започаткував новий напрям – Українська колористична школа. Під керівництвом Синиці працювали О. Якименко, А. Горська, Г. Зубченко, В. Зарецький, – О.Т.)*

В.С.: Він не був вчителем у традиційному сенсі, але я багато в нього навчився... Коли спілкуєшся з мудрою талановитою людиною, це завжди на тебе впливає... У нас були дуже теплі стосунки, ми дружили, хоч, коли ми зустрілися, йому було вже за 70 років, а мені десь до 30-ти... Він, будучи взагалі такою різкою людиною по життю, до мене ставився дуже приязно... ми часто гостювали в майстернях один одного. Він же, звинувачений у націоналізмі, з 1968 року жив у Кривому Розі, уже там почав працювати в техніці «флоромозаїка». Він яскравий

представник «школи Бойчука»... Дуже вірна й послідовна особистість. А його Школа української колористики... Нас зблизила оця система мислення, де колір виступає як образ, ми обидва використовували активний колорит... так, йому подобалося, що я роблю... ці мої експерименти з напругою кольору, з ритмом...

О.Т.: *А хто тобі ще з художників близький, так би мовити, твоя референтна група? Не тільки сучасні, а всіх часів і народів?*

В.С.: Ну це й ті, у кого я вчився, проходячи їхнім шляхом, копіюючи їх – я вже казав раніше... ну й Пікассо, Ван Гог... так важко сказати. Вазарелі – бачив його в оригіналі в Кельні, його ранні роботи близькі мені за колоритом. Ну, хто ще? Поллак подобається... (Пол Джексон Поллак – американський художник, представник абстрактного експресіонізму – О.Т.) Аніш Капур – деякі роботи викликають у мене захват, а ще – Явашев Крісто...

О.Т.: *Це який обгорнув тканиною рейхстаг?*

В.С.: Так. Він упакував поліпропіленовою тканиною німецький Рейхстаг (1995 рік – О.Т.). І не тільки це. На 2021 рік планувалася акція обгортання Тріумфальної арки. Але в цьому році він пішов із життя.

О.Т.: *Я хочу поговорити про т в о і «масштабні візуалізації»...*

«Картини Странніка без втрати якості витримують випробування гіпермасштабом. Якщо заради експерименту спрямувати проєкцію якоїсь із його робіт на небо, ми матимемо повноцінну заставку для цього чималенького монітора. Можна навіть сказати, що збільшення проявляє справжній масштаб, запроєктований митцем у скромному форматі полотна. У цьому контексті згадуються «мегаграфіті» пустелі Наска.

Твори В'ячеслава Странніка – це, безумовно, не зовсім і не тільки живопис. В одній зі своїх іпостасей він являє собою своєрідну візуалізацію альтернативних проєктів буття. Якись із картин можна побачити в об'ємі, як архітектуру. Інші можна уявити собі як масштабні візуалізації декорування в масштабі планети. Проте, чи не найутопічніший з усіх – це проєкт свідомості, яка пульсує й розширюється, не боячись втратити свій оточений парканами законів світ. Це кольорова діаграма вільної душі».

Сергій Папета, кандидат мистецтвознавства, дизайнер.

О.Т.: *Про це «декорування в масштабах планети» – до речі, коли ти вже здійсниш оцей свій проєкт «мегаграфіті» під умовною назвою «Відповідь інопланетянам»? Розкажи про цей проєкт...*

В.С.: Я в душі монументаліст. Велика форма мене гіпнотизує. І мене завжди заворожували ці величезні картини-геогліфи, кола на полях. Ідея проекту «відповіді...» виникла давним-давно, це як спроба входження в діалог із «позаземним розумом». Або Розумом Майбутнього. Хто б не був автором – колективний «художник», природа, незнайома енергія, інопланетяни – це геніально. Я ще у 2000 році запропонував відділу культури Кривого Рогу такий проект. Розмір має бути від кількох гектарів і більше... Кольорова картина на величезному полі... Пропонувалося подати на фонд Ахметова на 2012 рік, коли був чемпіонат із футболу. Люди підлітають до аеропорту, – бачать ось таку візитну картку України, – зовсім інший простір як інший вимір... Придумав кілька варіантів, із чого можна це зробити. Взагалі це мав бути гіперпроект – Велика Галерея як новий тип діалогу з іншими цивілізаціями. І не тільки інопланетними. Бо так і твориться новітня цивілізація, де в базисі культура, пам'ять, етика.

О.Т.: *Але так досі й не вдалося відповісти «позаземному розуму»...*

В.С.: ... напевно земний розум занадто обмежений. Бо треба дружити з владою... На жаль, або, на щастя, у мене це не дуже виходить.

О.Т.: *Мені взагалі здається, що Світ не любить художників. Вони йому, звісно, потрібні, але зовсім не як незалежна одиниця... Світ хоче їх спіймати, привласнити, полонити, диктувати умови, споживати...*

В.С.: А через арттринок, через комерціалізацію мистецтва це вже і відбувається... Художника спіймали... «світ ловив мене та не спіймав», – це вже не про сучасне.

О.Т.: *Але часто сам художник просто вимагає, щоби світ його спіймав... От навіть не буду запитувати, чи хочеш, щоби світ тебе спіймав... сам себе запитаєш. Ось ми вже заторкнули й сучасне мистецтво й тему влади... Наскільки я знаю, ти один із засновників Музею сучасного українського мистецтва, ще до часів незалежності – 1986-1989 рік, у Кривому Розі... Це взагалі перша така інституція була... Здається, це доволі велика провокація для влади... на той час... Так?*

В.С.: Тоді це було дуже актуально, небезпечно... це зараз скандал санкціонований і є частиною сценарію, і дуже вітається... А в 1986 будь-яка інсталяція викликала шок... Пам'ятаю, ми побудували на центральній площі, поруч із пам'ятником Фрунзе, який був метрів за 5 заввишки, свій пам'ятник-інсталяцію. Із цивілізаційного мотлоху: телевізорів, холодильників, телефонів тощо – таку величезну Урбаністичну Людину... Вона нібито була в діалозі з Фрунзе... Скандал був грандіозний, як три лєнінопада зараз. Влада врятувала

Фрунзе від цього діалогу, надіславши екскаватор... А потім ми ще провели не-санкціоновану виставку, теж на площі. Виставили більш 70 робіт сучасних художників – а тоді ж виставки дозволялися тільки членам Союзу художників...

О.Т.: *Це ви просто як Salondes Refusés («Салон Отверженных», де виставили свої роботи Мане, Моне, Сезанн... – О.Т.).*

В.С.: Ну так... Це була форма протесту проти совка... Ми створили творче об'єднання АЯ, головним завданням якого було – розвиток культури в провінції до рівня культури всесвітніх центрів. Ой, а скільки разів мене арештовували за наше сучасне мистецтво...

О.Т.: *І чому ти зараз не займаєшся сучасним, тобто, актуальним, мистецтвом?*

В.С.: Ми вже торкались того, що актуальне мистецтво працює з травмами, з проблемами й болем світу...

О.Т.: *...і що воно свого роду критичний інструмент, барометр суспільства. Це не про «вічні істини», а про проблеми й виклики сьогодення...*

В.С.: Це все зрозуміло... Але, на сьогодні, мені здається, що діагноз, який ставить культура за допомогою контемпорарі – і він був поставлений неодноразово – відчувається саме як заговорення, забалтування, просідання. З'їдається те, заради чого провокує і кричить актуальне мистецтво – травми й рани світу не стають від того меншими, гештальт не закривається, навпаки, йде накопичення – уже й так на одному квадратному метрі так багато болю... Як відомо, вічне – це найбільш сучасне.

О.Т.: *Ти зараз говориш про відповідальність художника за своє мистецтво? Подумалося про прогностичну функцію художньої культури в принципі... хоча зараз дуже важко щось прогнозувати, ми зараз стоїмо всередині торнадо, – але я розумію, про що ти говориш...*

В.С.: Іноді треба зупинитись у божевільному світі. Саме це надає тобі швидкість сприйняття.

О.Т.: *От розумієш, якщо б тебе не знати, я маю на увазі, твою громадянську позицію, що ти активний учасник майданів тощо... – можна запідозрити тебе у відстороненні від проблем суспільства... До речі, це теж цікаво – дослідити цю межу між художнім висловленням і дійсністю. Теж одна з провідних тем актуального мистецтва.*

В.С.: Зараз у мене така метафора виникла, що контемпорарі досліджує світ здебільшого за допомогою Фройда, а мені більш Юнг цікавий... з його архетипами. Мені цікаво досліджувати ці першоелементи універсуму. Може, це

моє, так би мовити, перекручення, але мені цікаво досліджувати саме Радість. І саме досліджувати.

О.Т.: Як вважав Сковорода, Радість і є головним критерієм творчості... Ну, добре, а які запитання ти хотів би сам собі поставити?

В.С.: Запитання? Що ще мені очікувати від себе? Чого я насправді хочу? Про той же світ... чи хочу бути спійманим... багато чого запитав би...

О.Т.: Узагалі які речі, події – що саме тебе надихає? У чому береш енергію?

В.С.: Лінії обр'ю... Небо як чисте полотно...

О.Т.: Ти ніколи цього не малюєш... не хочеш розкодовувати це для себе?

В.С.: А може, навпаки, тільки це й роблю...

О.Т.: І що це для тебе – бути художником?

В.С.: Бути внутрішньо вільним...

О.Т.: Тобі це вдається?

В.С.: На жаль, не завжди...

О.Т.: Що для тебе таке поняття як натхнення?

В.С.: Вдих...

О.Т.: Чого б ти ніколи не робив (не малював)?

В.С.: Не милувався б на Біль...

О.Т.: Муза часто прилітає?

В.С.: Мухи частіше...(посміхається), а якщо серйозно – вона й не відлігала.

«Дивно, але колір цих картин має свій ЗАПАХ. Запах піднімається знизу, колір накладається зверху. І він п'янить, як опіум і власне куріння Землі. Колір насичений запахом, запах – кольором. Обидва – живильні. Так буває на Півдні. І в південному космосі, куріння, природно, органічно. Тут зони сандалового дерева, ароматів або священної трави куша, що запалюють при жертвоприношеннях.

І здається мені, що Ці світи – не дальні, а близькі, дуже близькі світи, до яких треба намагатися дотягнутись. Усі ці лінії, спіралі й узорі – вони не з давніх містичних світів, а із того Космосу, в якому ми всі були колись, будемо колись і в якому ми перебуваємо Тут-і-Тепер».

Ірина Романченко, кінокритикеса, сценаристка.